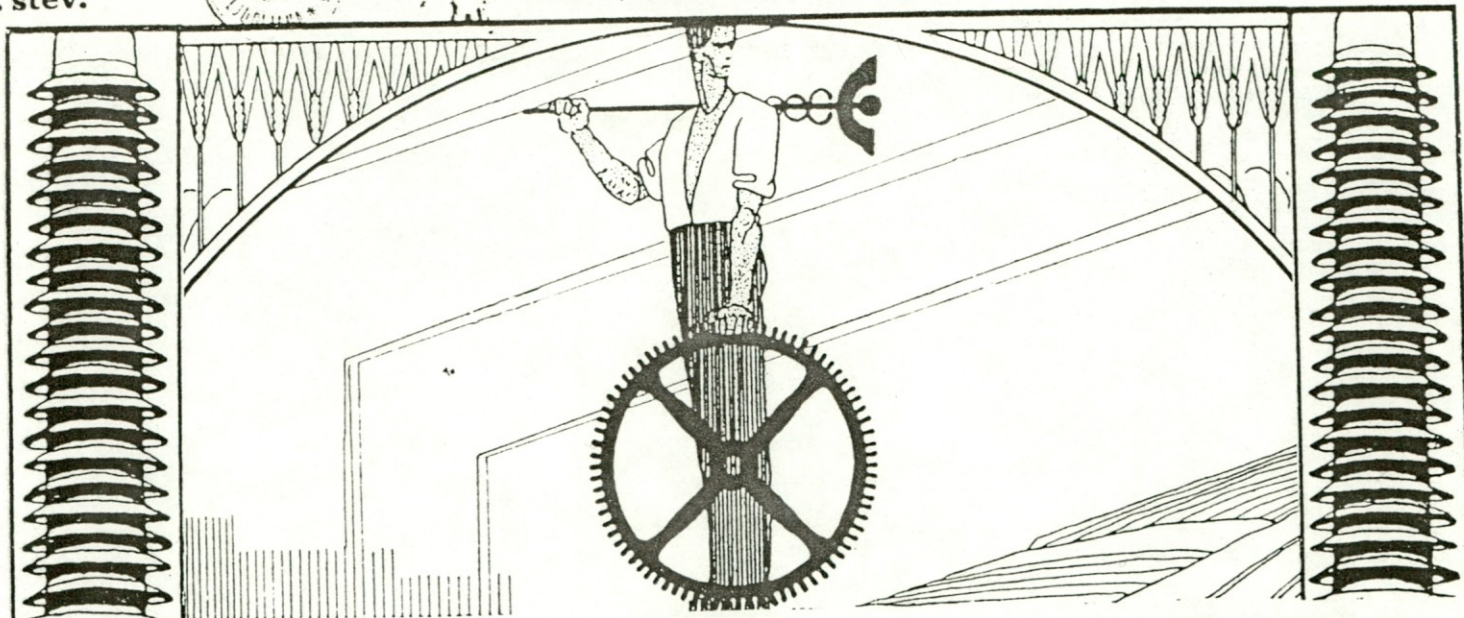

List se razpošilja brezplačno.

Domžale, dne 16. julija 1929.

1. štev.

DOMŽALEC

Nepolitičen list v proslavo otvoritve Godbenega doma v Domžalah.

Slavnostni spored:

1. Na predvečer, v soboto, dne 3. avgusta ob 9. zvečer bakljada z godbo po trgu.
2. V nedeljo, dne 4. avgusta ob 4. zjutraj budnica.
3. Ob pol 9. na kolodvoru sprejem in pozdrav došlih gostov.
4. Sprevod po trgu.

Konjenica — godba — zastopstvo oblastev in občin — gasilci v kroju — godba — Sokoli — nar. noše — godba — Orli — skauti — godba — pevska in ostala društva — godba — občinstvo.

5. Sv. maša na prostem.
6. Blagoslovitev in otvoritev Godbenega doma.
7. Ob 3. popoldne velika vrtna veselica na vrtu g. A. Volka poleg Godbenega doma z bogatim sporedom, sodelovanjem mnogih bratskih godb in pevskih društev.

Paviljoni bodo z vsem potrebnim v najboljši meri preskrbljeni. Vstopnina na veselični prostor 3 Din za osebo. Preplačila za kritje stroškov doma se hvaležno sprejemajo. Za obilen poset vabi

Pripravljalni odbor.

Cenjeni čitatelj!

Zopet pošljemo Domžalca širom Slovenije in prostrane Jugoslavije, kakor tudi našim znancem v tujino z oznanilom, da se bo dne 4. avgusta vršila velika slavnost, to je: otvoritev Godbenega doma v Domžalah.

Kot tako jo moramo uvrstiti v vrsto zgodovine. Naš domžalski Godbeni dom je edini v Jugoslaviji.

Ni je menda godbe, ki bi se iz lastnih sredstev povzpela do take krasne stavbe.

Radi tega moramo biti tržani ponosni in na naj-slovesnejši način proslaviti redko slavo.

Slavja se v resnici brez izjeme vsi tržani zavedamo in vsak po svoji moči pomaga, da bo slavnost, kar najlepša.

Gosp. A. Volk, veletrgovec bo za ta dan odstopil svoj velik senčnat vrt poleg Godbenega doma za veselilni prostor.

Godba pa tudi zasluži, da ji Domžalci vsi kot en mož priskočimo na pomoč v tem času, da pokažemo javnosti, da se zavedamo dela, ki ga izvršuje v največji meri na glazbenem polju.

Kakor že v drugih člankih pojasнено stopa naša godba v 47. leto. Torej po stoletja vrši že to kulturno delo. Mladina črpa že v svojih zgodnjih letih vir glazbe, kateri je potem v potu življenja zasiguran dostop do boljše in lepše bodočnosti.

Ker so Domžale po legi nadvse krasen kraj, ki so napolnjene z zdravim planinskim zrakom je ljudstvo nadvse zdravo. Radi tega so naši mladeniči do male izjeme popolnoma vsi dobro razviti in zdravi, ter jih vsako leto naborna komisija mnogo potrdi v vojak.

Iz tega se razvidi, kakšno dobroto deli naša godba svojim občanom, da izuri mladino v glazbi in tako je večina teh mladeničev porazdeljena med vojaške godbe.

Mnogo mladeničev ostane pri vojaški godbi. Drugi se povrnejo nazaj in ako gredo v tujino, dobe kot dobri, pridni in vestni delavci zaposlitev povsod, posebno še, ker jim je kot godbenikom odprta pot do boljšega kruha.

Kljub pomanjkanju boljše šolske izobrazbe, so Domžalčani zelo izobraženi in nadvse uljudni. Njihova uljudnost in pametna premišljenost jih privablja v boljše kroge in s tem povede v boljšo eksistenco. Istotako je nadarjen ženski spol, ki se tudi uri in vežba v izobrazbi in gospodinjstvu. Trdno se oklepajo reda in snage, kar je priča in dokaz, ako vstopiš v še tako borno hišico Domžalca. O tem te prepričajo tudi krasni vrtovi s cvetličnimi nasadi.

Bivši predsednik g. Vinko Riedel, kateri se žal nahaja v New Yorku in njegova neomahljiva desna roka že dolgoletni član in blagajnik g. Ivan Cerar, sta si omislila, da bi postavila lasten godbeni dom. Po tehtnem premisleku sta se lotila dela. Šla sta po trgu od hiše do hiše s prošnjo za kakoršnokoli podporo. Povsod v vsaki hiši sta dobila podporo in razumevanje. Nikjer nista bila praznih rok odslovljena. Vsak je po svoji moči prispeval in mnogi celo več, kot so jim razmere dopuščale. Tudi naši industrijalci (Tirolci) so mnogo prispevali in so pripravljeni še vedno prispevati.

Mnogi, ki imajo lastna vozila so bili še poleg podpore pripravljeni brezplačno dovažati gradbeni material. J. Menart, trgovec se je zavezal brezplačno dovoziti 150 voz, kar je tudi častno izvršil z nad 180 vozovi. Kosali so se med seboj, kateri bo več pripeljal.

Ko pa je prišel čas za opeko dovažati, so lastniki vozil svoje vozove in konje okrasili z zelenjem in cvetjem, ter je šlo v nedeljo, dne 22. avgusta 1926 nad 60 voz na opekarno g. Milana Jenciča v Mengeš po opeko. Ker je bila godba zelo močna (nad 50 mož) se je ista razdelila v dva dela, ter tako v dveh oddelkih nepretrgoma med vožnjo igrala. Mengšani so bili radi tega nadvse presenečeni. Gosp. Milan Jencič se je na-pram domžalski godbi zelo naklonjenega izkazal.

Da je dom dograjen gre vsa zasluga gradbenemu odboru, in dolgoletnemu članu (deluje že nad 28 let nepretrgoma pri godbi) med tem, ko so bile bridke ure, ko je že vse omahovalo je bil edini, ki je držal, vodil in spodbujal k vztrajnosti, da se je izvršilo to, kar se je skozi gradbeni odbor zasnovalo. Koliko je žrtvoval to ve le g. Ivan Cerar sam. Proračun je bil mnogo, mnogo nadkriljen in to je bil povod, da so mnogi obupavali, katere je pa naš vsestransko in daleč na okrog priljubljeni Janez zopet vzpodbudil in bodril k nadaljnemu delu. Vse je slonelo na njegovih plečih. Koliko skrbi in dela je imel se ne dá popisati. Človek, ki bi imel železne živce bi ne mogel tega prenesti. Le z dobrim humorjem je naš Janez premagal pri članih, da se je vedno kaka neprilika poravnala in gre v maršičem njemu velika zasluga in hvala.

Da so tudi Domžalčanke res pridne in vnete za delo se boste lahko prepričali dne 4. avgusta, ko se udeležite proslave in veselice. Kako krasno bodo ovenčale veselilne prostore in paviljone in kako ljubko bodo stregle došlim gostom z dobro pijačo in jedajo. Na velikem plesišču bo imel vsak gost priliko z Domžalčanko tudi kak valček zaplesati.

Zatorej-Vas vsi Domžalci vabimo, da se te redke proslave dne 4. avgusta zanesljivo udeležite.

V zahvalo za Vašo cenj. udeležbo se bomo potrudili Vas kar najbolje zadovoljiti, da ponesete v Vaše domove najlepše spomine od našega društva, kakor tudi od prijaznega trga Domžal.

Torej Vam kličemo: Na srečno in veselo snidenje dne 4. avgusta na veselilnem prostoru domžalske godbene prireditve.

Nosíte — slamnike!

Tale pa ne bo o godbi. Tudi godčevska ne bo. A bo vendar pristno domžalska!

Saj velja proslavi — domžalskega slamnika. „Domžalec“ danes res da predvsem zato stopa zopet v javnost, da jo vname in navduši za „Godbeni dom v Domžalah“. Vendar bi pa ne bil pravi Domžalec, ako ne bi tudi ob tej priliki spomnil na to, kar je z Domžalami najtesneje združeno, na — slamnike.

Ko se je 9. avgusta 1925 vršila slovesna proglasitev trga Domžale, je ob bujnem slavnostnem sprevodu en prizor vzbujal vsesplošno pozornost in zanimanje: jezdec z velikim širokokrajnim slamnikom na glavi in za njim velik, prelepo okrašen voz z napisom „Domača obrt“. Na njem je bilo več moških in žensk, ki so ves čas spreveda kar na vozu vpričo mnogobrojnega občinstva izdelovali slamnike. Tudi popoldne istega dne se je na veselilnem prostoru prav okrog tega voza ves čas kar trlo ljudi iz najrazličnejših krajev. Vsak je hotel imeti majhen, vpričo njega izdelan slamniček za spomin na Domžale.

Saj Vam je to vsem znano, kajne, da so Domžale prav po slamnikih dobile svetovne ime!

Najfinejši, najmodernejši slamniki se tu izdelujejo. In to ne šele od včeraj.

Slamnikarstvo je več kot sto let stara domača hišna obrt v Domžalah in vsej bližnji okolici.

Zanesel jo je v te kraje neki Ihanec, ki jo je spoznal kot vojak v Florenci na Laškem.

Iz prav preprostih prvotnih izdelkov se je ta obrt tukaj polagoma in vztrajno razvijala vedno bolj.

Posebne razmaha pa je dobila, ko so se, zlasti po letu 1866, naselili v kraju — Tirolci.

Ti so ustanovili v Domžalah tovarne, ki so jih leto za letom izpolnjevali in polagoma povzdignili do

velepodjetij svetovnega imena. Posebno še, ko so po mnogih velikih mestih ustanovili tem podjetjem podružnice, filijalke.

Žal, da ta prelepa obrt danes nekam hira.

Radi carinskih in valutnih težav ji nedostaje zanesljivih solidnih trgov inozemstva.

Z domačimi trgi pa — saj veste, kako je!

Z ženskimi slamniki na deželi že doslej ni bilo prida.

Saj so celò Domžalke same za svoje lastne izdelke bile do zadnjega časa prav slaba reklama.

Vedno ti je imela slamnik v rokah, na glavo si ga ni dala na noben način.

Domžalska godba v letu 1890.

Pač! Kadar je ženska žet, si ga je tu in tam v najhujši vročini položila na glavo, velikega, s prav širokimi okraji, a prav „sramežljivo“, v vednem strahu, da bi je kak nepoklican gledalec ne zasačil v tej njeni uniformi.

Zanimivo je, kako so Domžalke, že od nekdanj priznane kot najboljše slamnikarske šivalke, prejšnje čase hodile v razna velika mesta slamnike šivat.

Od doma so šle v rutah kot prave „kranjske Micke“, v Ljubljani šele so si nadele slamnike in se tako prelevile v „gospodične“!

Leta 1912 jih je šla večja družba na evharistični kongres na Dunaj. Sklenjeno je bilo: „Vse v slamnikih!“

Pa mislite, da so hotele takoj dati slamnike na glavo? Kaj še! V zavitkih so jih nesle skrite do Ljubljane. Tam so jih šele v kolodvorski čakalnici, neposredno pred vstopom v vlak, dale na glavo. Seveda so v svoji prostosti mislile takrat, da vzbujajo splošno pozornost in da vse nanje gleda. A se nihče za to niti zmenil ni.

Kako so bile pa potem vesele, ko so videle, kako jih po svetu prav radi slamnikov vse bolj vpoštevajo!

Tudi za njihovega vodnika se je ta stvar prav dobro izkazala.

Vlak je bil prenapolnjen. V silni gnječi so z drugimi vred tudi Domžalke stale kar zunaj na hodniku. Sprevodnik jih opazi. Spoštljivo jim reče: „Die Damen wollen mit mir gehen!“ Pa jim je takoj dobil pripraven prostor. Z „damami“ je smuknil na sedež tudi njihov vodnik.

Neverjetno je, kako zelo so Domžalke do zadnjega časa bile doma navezane na rute.

In to tudi mlada brhka dekleta!

Pa le nikar ne mislite, da iz same ponižnosti! Drage svilene rute to potrjujejo.

Šele svetovna vojna je v tem prinesla nekoliko spremembe. A le bolj zato, ker so se takrat rute težje dobile.

Sedaj pa, ko se je polagoma pričelo mlajše ženstvo nasplošno bolj oprijemati slamnikov, so jih pa — čujte in strmite! — začeli opuščati — moški.

Gola glava — to je moda današnjih dni.

V najhujši poletni vročini je prišel iz Ljubljane odličen gospod. Ni bil prazne glave. Priimek na — ič

ti je že povedal, da je izvrsten tič. A bil je gologlav. „Kam pa greste, gospod?“ sem ga vprašal. „V Blagovico na izlet.“ „Z vozom?“ „Ne.“ „Z avto?“ „Tudi ne.“ „Kako pa?“ „Peš.“ „Kje pa imate slavniki?“ „Hodim vedno brez pokrivala.“

Na tistem sem mu kar privoščil, da ga bo vroče solnce do dobrega ožgalo v njegovo golo glavo. Se-

veda, toliko ne, da bi se mu možgani skisali.

Vidite, tak je danes ta preklican svet!

Potem pa tožite, da slavniki obrt v Domžalah peša!

Dajte torej vendar že enkrat tudi domžalskemu slavniku čast, ki mu gre!

Za meščansko šolo v Domžalah.

Na seji občinskega odbora trga Domžale z dne 13. aprila 1928. je bilo soglasno sklenjeno, da se z ozirom na krajevne potrebe čim prej ustanovi meščanska šola v Domžalah.

Občinski odbor je poveril odborniku g. Janezu Vrečarju nalogo, da sestavi pripravljalni odbor, kateremu je dano vsestransko polnomočje za izvršitev poverjenega dela.

Na tej podlagi je bil dne 30. maja 1928 l. sklican uradni sestanek v Domžalah, katerega so se udeležili:

Prosvetni šef ljubljanske oblasti g. dr. Capuder, zastopnik ljubljanskega oblastnega odbora, kamniški sreški šolski referent, vsi župani kamniškega okraja, občinski odborniki tukajšnje občine in člani pripravljalnega odbora za ustanovitev meščanske šole v Domžalah.

Tu se je razvila precejšnja debata, o tem, da je v prvi vrsti sedež sreza upravičen dobiti meščansko šolo. Vendar pa je po daljšem utemeljevanju iz naravnih predpogojev prišlo do zaključka, da ima veliko bolj bogato območje na materialu trg Domžale.

Gosp. Janez Vrečar in župan gosp. Fran Janežič, sta se na tem uradnem sestanku v imenu občine zavezala, da prevzame vse stroške občina Domžale. Radi te obveznosti je nastalo nesoglasje. Zato je občinski odbor na svoji seji z dne 13. junija 1928. l. razen enega odbornika soglasno sklenil, da je bila gori navedena izjava omenjenih zastopnikov občine podana na uradnem sestanku dne 30. maja 1928. v smislu občinskega sklepa z dne 13. aprila 1928 popolnoma pravilna in pravomočna.

Vsled prevelikih zahtev merodajnih oblasti se je izvršitev preložila na ugodnejši čas.

Radi ugodnih sprememb v državni upravi, so se pogoji za uresničenje te obče koristne ustanove izdatno izboljšali. O tem je bila zagotovljena deputacija, ki se je meseca marca 1929. l. zglasila pri prosvetnemu šefu v Ljubljani v zadevi pospešenja ustanovitve meščanske šole v Domžalah. Pri tej priliki ji je bilo tudi zagotovljeno, da se dá otvoritev šole doseči z mnogo manjšimi izdatki kot pa je bilo predvideno.

Po poročilu deputacije je imel pripravljalni odbor dne 18. marca 1929. sejo na kateri se je sklenilo, da postane zadeva čimprej pravomočna in se je zaprosilo

županstvo, da izgotovi obvezo. Za pravomočnost je županstvo nabilo obvezo dne 16. aprila do 2. maja t. l. na občinske deske, proti kateri ni bilo nikake pritožbe. Tako bo se moglo pričeti z rednim poukom v prvem razredu meščanske šole v Domžalah že prihodnje šolsko leto.

Čuti se, radi velikega zanimanja in hrepenenja od strani tržanov in okoličanov, da bode vseeno v jeseni prišlo do šole, dasiravno delajo velike zapreke nedalekovidneži.

Tok časa zahteva obširnejše izobrazbe, kakr pa je bil deležen starejši rod. Umeti je treba, da se danes že dela od strani oblasti, kakor od stanovskih organizacij, da pridemo, kakor hitro mogoče na izobrazbi na višino drugih kulturnih narodov.

Povod temu je, da se že sedaj v večjih gremijih in zadrugah trgovstva in obrtništva zahteva od vajencev, da mora imeti 4 nižje razrede srednjih šol ali 4 razrede meščanske šole z dobrim uspehom predizobrazbe, ker v nasprotnem slučaju nima dostopa do učenja.

Zavedajte se kmetje, da je Vam isto potrebno, da sledite drugim kulturnim agrarnim državam, ki jim nudi že davno enake oziroma še višje šole. Vse to bi se dalo doseči, kakor je že na uradnem sestanku razložil prosvetni šef, da tudi kmečki stan doseže potrebno izobrazbo, katero mu bo ravno nudila v to prilagodena meščanska šola. S tem je tudi našim kmečkim in delavskim, kakor tudi uradniškim hčerkam in sinovom odprta pot v svet do boljše bodočnosti.

Iz vsega tega je sedaj razvidno ako bi ostali brez šole, je potem naša mladina radi pomanjkanja sredstev na splošno brez — bodočnosti.

Kakor že gori navedeno se bo v najkrajšem oz. doglednem času na splošno za vsako obrt zahtevalo od vajencev vsaj nekaj razredov meščanske šole, gotove stroke pa vse štiri razrede, kot predizobrazbo. Torej ako ne bomo imeli meščanske šole, ne bodo se mogli naši kmečki, delavski, kakor tudi obrtniški in trgovski sinovi izučiti obrti, katera jim je drugače namenjena.

Zato čutimo dolžnost, da nudimo naši mladini to, kar smo ji pri danih prilikah zmožni dati, tembolj, ker to zahteva le razmeroma majhne stroške. Dolžni smo tako kmetu kot delavcu, trgovcu kot obrtniku ali uradniku, dati možnost, da svoje otroke izšola ob čim manjših stroških. To se pa da doseči le, če imamo šolo v domačem kraju.